

moilazi. Hvale je vrijedna finoća s kojom ona minuciozno analizira sliku po sliku iz Caravaggieva opusa. Upozoravajući na izvanredan osjećaj za boju, kao na najkarakterističnije kod Caravaggia, Bardonova nam više nego bilo koji povjesničar umjetnosti prije nje, omogućava »dodirnuti rukom« čudesan proces po kojemu svaka slika lombardijskog slikara predstavlja novu riječ, ustvari radikalnan preokret tradicionalne tematike.

Živimo u vremenu u kojem se period baroka u Italiji, jednom tako omalovažavan, ponovno revalorizira, i to u tolikoj mjeri da se čini da se u tome ponegdje pretjeruje.

Paratore se sjeća da je prošle godine u Veneciji, prigodom talijansko-mađarskog kongresa o umjetnosti, htio donekle umanjiti s jedne strane nesumljive i vrijedne zasluge mnogih umjetnika i s druge strane one vanjske emfatičnosti i efervescencije koje su završile tako da su označile sam koncept baroka i kaže da mu je kolega Barberi Squarotti tom zgodom protuslovio braneći posebnost, kompleksnost i modernost ne samo likovnih umjetnika nego i gotovo svih pjesnika, književnika i glazbenika talijanskog Seicenta. Međutim, taj period postaje, posebno na polju slikarstva, i možda to nije loše, zlatno stoljeće evropske umjetnosti.

Nasuprot ovoj egzaltaciji koja bi trebala registrirati veličinu Caravaggia u Italiji, Il Greca i Valazqueza u Španjolskoj, Poussina u Francuskoj i Rubensa u katoličkom dijelu Nizozemske, tj. jedne prave i potpune eksplozije umjetničkih vrijednosti u zemljama u kojima je dominirala protureformacija, neoiluministička kultura osjetila je potrebu stati u obranu tražeći da se jasno razdvoje te vrijednosti od duhovne vladajuće klime, pokazujući tako da je većina tadašnjih najvećih umjetnika širila svoju poruku suprotnu viziji života koji je protureformacija nastojala afirmirati.

Tako smo još jednom svjedoci kako i danas ideologije i predrasude utječu i sputavaju tolike vrijedne istražitelje ne samo povijesti umjetnosti nego i opće povijesti. Razumije se, da nećemo sve učinjeno u doba protureformacije braniti i opravdavati, ali je nećemo ni apriorno osuđivati i odbacivati, jer, kako bilo, ostaje činjenica da je zlatno stoljeće evropske umjetnosti cvalo u »najžešće protureformacijsko doba i u najstaknutijim protureformacijskim zemljama Evrope«.

SMJERNICE ZA DIJALOG IZMEĐU KRŠĆANA I MUSLIMANA

Tajništvo za nekršćane: Smjernice za dijalog između kršćana i muslimana. Izd. Radosna Vijest, Sarajevo, 1978.

Jerko Barišić

Pluralizam ideologija, kultura i religija stvarnost je našega vremena, današnjeg čovječanstva. Tu činjenicu treba prihvatiti ne tek pukom tolerancijom, pa ni samom koegzistencijom, nego istinskim dijalogom. Dijalog je susret s drugima gdje se traže ne razlike nego skladnosti koje mogu dovesti do konačnog jedinstva isključivši bilo kakav nečasni prozelitizam. Dijalog je zajedništvo osobe s osobom, kad se drugi prihvaća i upoznaje u onome što je u njemu najdublje. Drugi se mora prihvatiti onakvim kakav jest bez ikakvih predrasuda ili klišeja. Duh koji treba oživljavati dijalog mora biti prožet poštovanjem i ljubavlju, dalek od slogaštva, oporbe i parbe. Preduvjet dijaloga

jest i naš stav da prihvatimo drugoga u Bogu onakvog kakav on jest i kakav on želi biti uz uzajamno obogaćivanje. A zato treba partnera poznavati i neprestano upoznavati.

U dijalogu kršćana s muslimanima treba upoznati muslimansku kulturu, njezine religiozne i komunitarne vrednote, njezinu povijest i suvremenu problematiku. Islam je religija i ujedno zajednica, kultura i civilizacija. Islam je potvrda i svjedočenje. Islam je religija Knjige tumačene Predajom: Kuran i Hadis. Kuran je za muslimana Božja Riječ. Objava Proroka za cijeli svijet. »Nikakav se dijalog ne može voditi ako ne nastojimo biti obaviješteni o muslimanskoj vjeri u svoj objektivnosti i pravednosti. Radi se o shvaćanju nutrine onog što drugi misli i doživljava, i to kako on misli i živi« (Smjernice 41). Odlike ovog dijaloga bit će istina, ljubav, iskrenost i poniznost. »Dijalog je više neka borba protiv sebe samih negoli neko sučeljenje s drugim« (Smjernice 42).

U vođenju dijaloga s muslimanima najprije treba razmisliti o zaprekama koje ovise o nama kao i o nepravdama učinjenim s naše strane. To su u prvom redu događaji povijesti (križarski ratovi, kolonijalizam, pa novije borbe za oslobođenje). Treba priznati nepravde prošlosti kršćanskog Zapada, dokazati da se ne slažemo s mentalitetom prošlosti ili s nekim sadašnjim držanjima. »Očito, prošlost se ne može izmijeniti. Ali se zato može iz nje učiti. Ona je zapravo tu da bi ljudi iz nje izvlačili pouke« (reis-ul-ulema Hadžiabdić, 1976.). Potrebno je biti objektivnan. Muslimane cijeniti i ljubiti ne samo kao pojedince nego i kao zajednicu. Zanimati se za društvenu osobnost muslimanskih naroda, za njihove religiozne i socijalne probleme pomažući njihova rješenja. Treba se zatim osloboditi svojih predrasuda o islamu (tobožnji: islamski fatalizam, islamski juridizam, islam, — religija straha, laksizam islama, islamski fanatizam, sveti rat, pojam raja, islamski imobilizam). Tom dijalogu stoje na putu i razne teškoće (npr. različito shvaćanje objave).

Vrijednu pomoć za dijalog s braćom muslimanima pružit će nam knjižica Radosne Vijesti *Smjernice za dijalog između kršćana i muslimana* inače izdana od Tajništva za nekršćane. Spomenimo samo poglavlja: stav kršćanina u dijalogu, upoznati vrednote islama, različiti muslimanski sugovornici, kako se spremati za dijalog, perspektive islamsko-kršćanskog dijaloga, duhovnost kršćanina zauzetog za dijalog.

Na dijalog nas poziva Kuran Časni: »O sljedbenici Knjige (Tevrata i Indžila), dođite (da se okupimo) oko jedne riječi koja je jednaka (i) nama i vama — da služimo samo Bogu, da mu ništa ne pripisujemo kao druga, da jedni druge ne smatramo bogovima mjesto Allaha!« (3, 64). A II. vatikanski precizira: »Budući da je tijekom stoljeća između kršćana i muslimana dolazilo do čestih sukoba i neprijateljstava, Sveti Sabor poziva sve da se, zaboravivši što je bilo, iskreno trude oko međusobnog razumijevanja i da zajednički štite i promiču socijalnu pravdu, čudoredna dobra, mir i slobodu za sve ljude« (NA 3).

PRIRUČNIK ZA PROPOVJEDNIKE

Franjo Carev: Govorim vama — govorim svima. Propovijedi za nedjelje i blagdane u godini B, izd. Služba Božja, Makarska, 1978.

Martin Kirigin

Veliku odgovornost u naviještanju Božje riječi osjećaju svi koje je Bog odredio za tu tešku službu. Stoga su zahvalni svima koji im žele pomoći. Za to su posebno pozvani oni koji su se posebno za to spremili i koji predaju